

Medya Okuryazarlığı Dersine Yönelik Millî Eğitim Bakanlığı Politikaları

SERDAR ARHAN*

İBRAHİM YAVUZ*

Özet

Bu çalışmanın amacı, Millî Eğitim Bakanlığının medya okuryazarlığı dersine yönelik politikasını ve derse yönelik MEB'in yaptığı çalışmaları kronolojik olarak sıralayarak yapılan çalışmaları ve sonuçlarını ortaya koymaktır. Bilgi kirliliğinin günümüzde büyük bir sorun olduğu düşünülürse doğru bilgiye hızlı bir şekilde ulaşmanın önemi net bir şekilde görülebilir. Bu noktada medya okuryazarlığı dersi her geçen gün daha da fazla önem kazanmaktadır. Ülkemizde medya okuryazarlığı 2004 yılından itibaren ilgi görmeye başlamıştır. Medya okuryazarlığı dersi ilk olarak 2006-2007 öğretim yılında Adana, Ankara, Erzurum, İstanbul ve İzmir'i kapsayan 5 ilde belirlenen okullarda Millî Eğitim Bakanlığı ile Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK)'nun iş birliği ile verilmeye başlanmıştır. Günümüzde ise ortaokul 7. ve 8. sınıf öğrencilerine yönelik seçmeli bir ders olarak okutulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Millî Eğitim Bakanlığı, okuryazarlık, medya okuryazarlığı, medya okuryazarlığı dersi

Abstract

The purpose of this study, the Ministry of Education's policy and the course of his work for the Ministry of Education for media literacy course is to present studies and the results made by chronological order. If the information pollution believed to be a major problem today, the importance of achieving the right information quickly, clearly visible. At this point the Media Literacy course is gaining more importance every day. In our country, media literacy has gained attention since 2004. Media literacy course for the first academic year 2006-2007 in Adana, Ankara, Erzurum, Istanbul and Izmir, covering the 5 Ministry of National Education in schools selected provinces and the Radio and Television Supreme Council (RTÜK) which has been given to cooperation. Today, the middle school 7th and 8th class is taught as an elective course for students.

Keywords: Ministry of Education, literacy, media literacy, media literacy course

Giriş

İnsanların medya ile etkileşimi incelendiğinde her geçen gün yükselen bir grafik ile karşı karşıya kalmaktayız. 19. yüzyılda başlayıp 20. yüzyılda gelişerek insan yaşamına giren telefon, radyo, televizyon, en son olarak da İnternet ve bilgisayar, iletişimi ve etkileşimi çok hızlı bir hâle getirmiştir. Teknolojinin sağladığı bu yoğun iletişim olanakları, dünyanın herhangi bir köşesinde meydana gelen yerel bir olayın bile bazen bütün dünyanın meselesi hâline gelmesine neden olmaktadır (Oktay, 2004).

Günümüzde teknolojiyle birlikte bilgi çok hızla yayılmakta ve çok fazla bilgi çeşitliliği bulunmaktadır. Doğal olarak bu çeşitlilik bilgi kirliliğini de beraberinde getirmektedir. Bu bilgi çeşitliliği ve kirliliğinin içinde doğru ve yararlı bilgiye ulaşmak büyük bir sorun hâline gelmiştir. Medya okuryazarlığı dersinin temel amacı öğrencileri bilinçli, seçici bir medya okuyazarı yapmaktır. Bilinçli ve eleştirel bir medya tüketicisi ve üreticisi bilincini kazanma, kurgu ve gerçeği ayırt etme, medya iletilerini çözümleme ve değerlendirme yeterliliğini kazanma ilköğretimden başlanarak eğitimin amaçlarına eklenmesi gereken önemli konulardır (Jols ve Thoman, 2008).

Çeşitli araçlar aracılığı ile iletişim kurmayı sağlayan gazete, dergi, İnternet, bilgisayar, telefon vb. kitle iletişim araçlarının tümüne medya denilmektedir. Günlük yaşantının birer parçası hâline gelen bilgisayar, İnternet, cep telefonları, bir başka deyişle tüm dijital teknolojiler yeni medya başlığı altında toplanmaktadır (Kurt ve Kürüm, 2010).

Özellikle son 40 yılda yaşamımızdaki hızlı teknolojik, sosyal ve ekonomik gelişmeler, hayatımızın diğer alanlarında olduğu gibi okuma, yazma, dinleme ve izleme biçimlerimizde ve metin algımızda önemli değişikliklerin oluşmasına sebep olmuştur. Dolayısıyla “okuryazarlık” kavramının anlam sahası genişlemiştir (Tüzel, 2012). Büyük bir çeşitlilik gösteren formlardaki mesajlara ulaşma, bunları çözümleme, değerlendirme ve iletme yeteneği medya okuryazarlığı olarak tanımlanmaktadır (Bağlı, 2004).

Teknolojideki gelişmeler, her yaştan insanı artık elektronik cihazları kullanır bir duruma getirmiştir. Her yaştan birçok insan, akıllı telefonlar aracılığı ile e-posta gönderebilme, mesaj atabilme, merak ettiklerini anında öğrenebilme, İnternet aracılığı ile bankacılık işlemlerini gerçekleştirebilme, alışveriş yapabilme, elektronik kitaplar okuyabilme veya metin yazabilmektedir. Dolayısıyla artık elektronik bir çağda yaşadığımızı söylemek mümkündür.

Hayata yansıyan bu değişiklikler doğal olarak eğitim ortamına da yansımaktadır. Eğitim ve öğretimin en önemli görevlerinden birisi de bireyi

hayata hazırlamaktır. Teknoloji ile birlikte hızla değişen dünyada eğitim sisteminin de bu hızlı gelişmeye ayak uydurması gereklidir (Tüzel ve Tok, 2013). Her teknoloji, toplumlar üzerinde sosyal ve toplumsal dönüşümler meydana getirmektedir. Özellikle iletişim teknolojileri, toplumların alışkanlıklarında, kültürlerinde, iş yaşamlarında, eğitim sistemlerinde değişimler yaratmaktadır (Karagülle ve Çaycı, 2014).

Medya okuryazarlığı dersi Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Kanada, Avustralya ve Japonya'da eğitim programlarının ayrılmaz bir parçasıdır. Öğrenciler gazete /dergi çıkarmanın ve radyo/televizyon programı oluşturmanın yöntemlerini, adımlarını, süreçlerini okul radyosunda veya televizyonunda program hazırlayarak öğrenirken medya çalışanlarının hangi hilelere başvurduklarını da öğrenmektedirler. Günümüzde medya okuryazarlığı dersi başta ABD, Kanada, Avusturalya, Japonya, Fransa, Almanya, İtalya, İspanya, İngiltere, Avusturya, Belçika, İsviçre gibi gelişmiş ülkelerin birçoğunda zorunlu ders olarak ele alınmaktadır (Kesici ve Kızılkaya 2016).

Medya okuryazarlığı batılı ülkelerde büyük bir ilgi görmektedir. İrlanda ve Finlandiya medya okuryazarlığı dersi öğretim programları incelendiğinde tutum, beceri ve anlayış geliştirmeye önem verdikleri görülmektedir. Türkiye'deki Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Programı'nın ise bilgiyi alma ve konuları anlama üzerine yoğunlaştığı görülmektedir (Tanrıverdi ve Apak, 2010).

Araştırmalar, Türkiye'de medya okuryazarlığı dersinin seçmeli olmasının medya okuryazarlığı eğitiminin kapsamını ve etkililiğini azalttığı sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca medya okuryazarlığı eğitiminin daha kapsamlı ve daha etkili bir şekilde ele alınması gerçeğini ortaya koymuştur (Altun, 2009).

2000 yılının Mart ayında Avrupa Birliği üye devletleri arasında yapılan Lizbon Zirvesi'nde yaşam boyu öğrenmeyi desteklemek amacıyla eğitime ayrılan genel bütçenin artırılmasına karar verilmiş, enformasyon teknolojilerini kullanma becerilerinin geliştirilmesi özellikle vurgulanmıştır. Lizbon Zirvesi'nden sonra Avrupa Birliği de enformasyon toplumu uygulamasına yönelik olarak hazırlanan eylem planında İnternet kullanımının maliyetinin düşürülmesi, 2001 yılından itibaren tüm okullarda İnternet erişiminin sağlanması ve tüm öğretmenlerin İnternet kullanımı konusunda yeterli becerilere sahip olmaları hedeflenmiştir (Binark ve Bek, 2007).

Türkiye'de ise medya okuryazarlığı 2004 yılından itibaren ilgi görmeye başlamıştır (Altun, 2009). Ülkemizde medya okuryazarlığı dersi ilk olarak

2006-2007 eğitim öğretim yılında Adana, Ankara, Erzurum, İstanbul ve İzmir'i kapsayan 5 ilde belirlenen okullarda Millî Eğitim Bakanlığı ile Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK)'nun iş birliği ile verilmeye başlanmıştır.

Belirtilen illerdeki 5 ilköğretim okulunda toplam 780 7.sınıf öğrencisi medya okuryazarlığı dersini almışlardır. Medya okuryazarlığı dersinin 2007 - 2008 öğretim yılından itibaren tüm Türkiye'deki ilköğretim okullarında 6, 7 ve 8. sınıflarda seçmeli ders olarak okutulması planlanmıştır (Kesici ve Kızılkaya 2016). Türkiye'de medya okuryazarlığı eğitimine ikinci kademe (12-14 yaş) başlanmakta ve seçmeli bir ders içerisinde ayrı olarak okutulmaktadır (Tanrıverdi ve Apak, 2010).

Medya okuryazarlığı eğitiminde "müstakil ders yaklaşımı" ve "ilişkilendirme yaklaşımı" olmak üzere iki temel yaklaşım bulunmaktadır. Müstakil ders yaklaşımında, medya okuryazarlığı eğitimi, tıpkı matematik, sosyal bilgiler gibi ayrı bir ders olarak eğitim sisteminin içerisinde yer alır. İlişkilendirme yaklaşımında ise medya okuryazarlığına ilişkin aktiviteler ve kazanımlar, mevcut bir dersin içerisine entegre edilir (Tüzel, 2013). Türkiye'de müstakil seçmeli ders olarak okutulmaktadır. Dersin amacı, öğrencilere kitle iletişim araçlarının işlevleri, amaçları, önemi, televizyonun etkileri, program analizleri, akıllı işaretler, İnternet kullanımı ve dergi haberleri gibi konularda bilgiler vermektir (Karaman ve Karataş, 2009).

Millî Eğitim Bakanlığı medya okuryazarlığı dersinin ilköğretim kurumlarında 2007-2008 eğitim öğretim yılından itibaren seçmeli bir ders olarak yer almasını sağlamış ve bu kapsamda dersle ilgili her türlü iş ve işlemler, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı ve Temel Eğitim Genel Müdürlüğü koordinesinde yürütülmüştür. MEB'in bu derse yönelik politikaları ve çalışmaları, Bulgular bölümünde eğitim ve öğretim yıllarına göre belirtilmiş, eğitim öğretim yılına göre medya okuryazarlığını seçen öğrenci sayıları tablo hâline getirilmiş, çalışmalardan ve tablodan hareketle sonuç ve öneriler oluşturulmuştur.

Yöntem

Bu çalışma nitel araştırma deseni benimsenerek gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırmalar verilerin teker teker okunması yoluyla kod ve kategorilere dayalı olarak araştırma sonuçlarının sunulmasını sağlar (Merriam, 1998). Bu bağlamda Medya Okuryazarlığı dersine yönelik Millî Eğitim Bakanlığı'nın yürüttüğü çalışmaları aktarabilmek amacıyla nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

Araştırma verileri nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yoluyla toplanmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu ya da olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır. Doküman incelemesi, bir araştırma problemi hakkında belirli zaman dilimi içerisinde üretilen dokümanlar ya da ilgili konuda birden fazla kaynak tarafından ve değişik aralıklarla üretilmiş dokümanların geniş bir zaman dilimine dayalı analizini olanaklı kılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 20002).

Çalışmada, veri toplama amaçlı belge taramaları; alana özgü ulusal ve uluslararası yayınlar, alan öğretimiyle ilgili kaynaklar, farklı ülkelerdeki medya okuryazarlığına ve medya okuryazarlığı dersine yönelik çalışmalar incelenmiştir.

Bulgular

Öğretmenlik Alanları, Atama ve Ders Okutma Esaslarına İlişkin Çizelge’de Medya Okuryazarlığı

- **Çizelge’nin** açıklamalar kısmında medya okuryazarlığı dersini okutacak öğretmenlerle ilgili “Öncelikle üniversitelerin Basın Yayın Yüksekokulları/İletişim Fakültelerinden mezun olup hâlen Sınıf Öğretmeni olarak görev yapanlar ile Gazetecilik Alanı, Halkla İlişkiler ve Organizasyon Hizmetleri Alanı, Radyo-Televizyon Alanı Öğretmenleri olmak üzere, Sosyal Bilgiler, Türkçe ve Bilişim Teknolojileri Öğretmenleri tarafından okutulur.” ibaresi yer almaktadır.
- 20/02/2014 tarihli ve 9 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu Kararı eki Öğretmenlik Alanları, Atama ve Ders Okutma Esasları eki Çizelge’ye göre medya okuryazarlığı dersini okutacak öğretmenler belirlenmiş olsa da ortaokullarda bu dersi Türkçe, Sosyal Bilgiler ve Bilişim Teknolojileri öğretmenleri okutmaktadır.

Millî Eğitim Şûralarında Medya ve Medya Okuryazarlığı

- 13-17 Kasım 2006 tarihinde düzenlenen 17. Millî Eğitim Şûrası’nın Türk Millî Eğitim Sisteminde Kademeler Arasında Geçişler, Yönlendirme ve Sınav Sistemi başlığının İlköğretim alt başlığında yer alan “*Mesleklerin tanıtılması bağlamında medyanın desteği sağlanmalıdır.*” önerisi ile Ortaöğretimde Kademeler Arasında Geçiş, Yönlendirme ve Sınav Sistemi alt başlığında yer alan “*Yönlendirme, rehber öğretmenler başta olmak üzere öğrenciler, veliler, öğretmenler, okul yöneticileri, meslek*

odaları, yerel yönetimler, resmî ve özel işverenler, yazılı ve görsel medyanın ortak çabaları ile gerçekleştirilmelidir.” önerisi dile getirilmiştir.

Ayrıca Şurâ'nın Küreselleşme ve Avrupa Birliği Süreci'nde Türk Eğitim Sistemi başlığının Eğitimde Hareketlilik alt başlığında yer alan “*Yazılı ve görsel medya, hareketliliği özendirici yayınlar için teşvik edilmelidir.*” önerisi ile Eğitimde Nitelik alt başlığında yer alan “*Medyanın eğitim bağlamında sorumlulukları olduğu dikkate alınmalı ve kitle iletişim araçlarından yaygın eğitim ortamı olarak yararlanmanın yolları aranmalı ve bu çalışmalar teşvik edilmelidir.*” önerisi dile getirilmiştir.

- 01-05 Kasım 2010 tarihinde Ankara'da düzenlenen 18. Millî Eğitim Şûrası'nın Spor, Sanat, Beceri ve Değerler Eğitimi başlığı altında yer alan “*Medya ve değerler eğitimi ilişkisi konusunda farkındalık kazandırmaya yönelik araştırma ve eğitim çalışmalarına önem verilmeli; bu konuda gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır.*” önerisi ile Psikolojik Danışma, Rehberlik ve Yönlendirme başlığı altında yer alan “*Aile yapısının güçlendirilmesine yönelik olarak psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri, aile eğitimleri ile desteklenmeli ve sunulan hizmetlerde medya desteği sağlanmalıdır.*” önerisi dile getirilmiştir.

Medya okuryazarlığı dersiyle ilgili MEB bünyesinde yürütülen çalışmalar eğitim ve öğretim yıllarına göre aşağıda belirtilmiştir.

2006-2007 Eğitim Öğretim Yılı

- Görsel, işitsel ve yazılı medya konusunda öğrenciler üzerinde; medya ile ilgili bir bilinç oluşturma, onların aktif / eleştirel / yapıcı bir biçimde medya kültürü edinmelerini sağlamak amacıyla **22.08.2006** tarihinde Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı ile Radyo ve Televizyon Üst Kurulu arasında “*Öğretim Kurumlarına Medya Okuryazarlığı Dersi Konulmasına Dair İşbirliği Protokolü*” imzalanmıştır.
- Medya okuryazarlığına ilişkin RTÜK tarafından oluşturulan çerçeve program içeriği sınıf seviyesine uygun bir şekilde öğretim programına dönüştürülmüştür (11.09.2006 tarih ve 354 sayılı Talim Terbiye Kurulu Kararı ile İlköğretim Seçmeli Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Programı kabul edilmiştir. *Seçmeli bir ders olan Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Programı ilköğretim okullarının 6,7 ve 8.sınıflarında haftada bir ders saati üzerinden toplam 36 saatlik bir süre öngörülerek hazırlanmıştır.*)
- Bu dersi okutacak öğretmenler için, 7-10 Eylül 2006 tarihleri arasında dört günlük süreyle “Eğiticilerin Eğitimi Programı” gerçekleştirilmiştir.

- 2006-2007 eğitim **öğretim yılında**, Ankara, İstanbul, İzmir, Adana ve Erzurum’da bulunan 5 pilot okulda, medya okuryazarlığı dersi, ilköğretim 7. sınıflarda seçmeli ders olarak verilmeye başlanmıştır.
- Medya okuryazarlığı dersi 04.06.2007 tarihli ve 111 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu Kararı eki İlköğretim Okulu Haftalık Ders Çizelgesi’nin seçmeli dersler bölümünde yer almıştır.
- 2006–2007 eğitim öğretim yılında, bu dersi okutan 74 sosyal bilgiler öğretmenine yönelik olarak 25–28 Haziran 2007 tarihleri arasında “**Eğiticilerin Eğitimi Seminer Programı**” düzenlenmiştir.

2007-2008 Eğitim Öğretim Yılı

- Pilot illerdeki uygulamadan elde edilen sonuçlar dersin **2007-2008** eğitim öğretim yılından itibaren ülke geneline yaygınlaştırılması sonucunu doğurmuştur.
- MEB İlköğretim Genel Müdürlüğü bünyesinde Öğretim Programı doğrultusunda öğretmenlerin dersi işleminde yol göstermek amacıyla **Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretmen Kılavuz Kitabı** hazırlanmış ve 23.07.2008 gün ve 5771 sayılı yazısı ile eğitim aracı olarak kabul edilmiş ve ilköğretim kurumlarına gönderilmiştir. Kılavuz kitap Öğretim Programı’nın yaklaşımı olan yapılandırmacı yaklaşım doğrultusunda hazırlanmıştır. Kitap sekiz üniteden oluşmaktadır. Kitapta ünite kazanımları, etkinlik üzerinden ders işleniş basamakları olarak verilmiştir. Her kazanım için etkinlik örnekleri hazırlanmıştır. Dersin işlenişine örnek oluşturması için görsel ve yazılı medya yayınları etkinliklerde çokça kullanılmıştır. Öğrencilerin öğrenme düzeylerini ölçmek için alternatif ölçme değerlendirme örneklerine de yer verilmiştir.

2009-2010 Eğitim Öğretim Yılı

Medya Okuryazarlığı Dersi, 20.07.2010 tarihli ve 75 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Kararı eki Haftalık Ders Çizelgesi’nde seçmeli dersler bölümünde 6-8. sınıflar için haftada birer saat olarak yer almıştır.

- Medyada cinsiyetçilikle mücadele bağlamında medya okuryazarlığı dersinin ele alınması ve öğretmenlere toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farkındalık kazandırılması amacıyla **26 Kasım 2010** tarihinde Ankara Başkent Öğretmenevinde medya okuryazarlığı dersini okutan 100 öğretmenin katılımıyla bir toplantı gerçekleştirilmiştir.

2010-2011 Eğitim Öğretim Yılı

- MEB ve Radyo ve Televizyon Üst Kurulu koordinasyonu ile ilköğretim okullarının 7 ve 8.sınıflarında seçmeli olarak verilmekte olan medya okuryazarlığı dersinin öğrenciler üzerindeki etkisini, öğrencilerin ve öğretmenlerin bakış açısından hareketle tespit etmek amacıyla 2011 yılında, 26 il merkezi ve bu illere bağlı 41 ilçede eğitim veren 100 ilköğretim okulunun 7 ve 8.sınıflarında okumakta olan **2.515** öğrenci üzerinde medya okuryazarlığı dersi araştırmasını gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçları, medya alanındaki yenilikler ve gelişmeler doğrultusunda Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Programı'nın güncellenmesi ihtiyacını ortaya çıkarmıştır.

2011-2012 Eğitim Öğretim Yılı

- MEB ve RTÜK iş birliğinde, ilköğretim okullarının 6, 7 ve 8.sınıflarında seçmeli ders olarak okutulmakta olan medya okuryazarlığı dersi içeriğinin gözden geçirilerek etkinliğinin artırılması için görüş alış verişinde bulunulması, aynı zamanda medya okuryazarlığının toplumun tüm kesimlerini içerecek şekilde yaygınlaştırılması amacıyla ve daha önceki araştırma sonuçları dikkate alınarak Ankara'da **30 Haziran 2012-01 Temmuz 2012** tarihlerinde “**Medya Okuryazarlığı Çalıştayı**” düzenlenmiştir. Çalıştay “Medya Okuryazarlığı Çalışma Grubu” ve “ Yaşam Boyu Medya Okuryazarlığı Çalışma Grubu” olmak üzere iki grup hâlinde gerçekleştirilmiştir. (Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Temel Eğitim Genel Müdürlüğü Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, Ortaöğretim Genel Müdürlüğü, Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü, Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü'nden katılımcılar olmuştur.)
- Çalıştay süresince konuyla ilgili sorunlar değerlendirilerek çözüm yolları aranmıştır. Çalıştay neticesinde katılımcılarla mutabakata varılan önerileri içeren “Çalıştay Sonuç Raporu” doğrultusunda, konuyla ilgili olarak gerçekleştirilebilecek projeler üzerinde görüş alış verişinde bulunulması ve ilgili yol haritasının tüm paydaşlarla belirlenebilmesi amacıyla **04 Eylül 2012** tarihinde RTÜK'te bir toplantı gerçekleştirilmiştir. (Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Temel Eğitim Genel Müdürlüğü, Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, Ortaöğretim Genel Müdürlüğü, Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü, Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü'nden katılımcılar olmuştur.)

- Söz konusu toplantıda Çalıştay Sonuç Bildirisinde alınan tavsiye kararları tartışılarak kısa, orta ve uzun vadede gerçekleştirilebilecek faaliyetler hakkında görüş alış verişinde bulunulmuştur.
- Konuyla ilgili olarak ortak bir eylem planı hazırlamak amacıyla RTÜK'te **18 Eylül 2012** tarihinde ikinci bir toplantı daha gerçekleştirilmiştir. (Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, Temel Eğitim Genel Müdürlüğü, Ortaöğretim Genel Müdürlüğü, Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü, Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü'nden katılımcılar olmuştur.)
- Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın **25.06.2012** tarihli ve **69** sayılı Kararı ile “İlköğretim Kurumları (İlkokul ve Ortaokul) Haftalık Ders Çizelgesi”nde yapılan değişiklikle Medya Okuryazarlığı dersinin 7 ve 8.sınıfların birinde bir defa ve haftada iki saat olarak okutulması kararlaştırılmıştır.

2012-2013 Eğitim Öğretim Yılı

- “*Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü ile Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Arasında İlköğretim Öğrencilerinde Medya Okuryazarlığı Bilincinin Geliştirilmesi ve Medya Okuryazarlığına İlişkin İş Birliği Protokolü*” 23.05.2013 tarihinde imzalanmıştır.
- Protokol kapsamında; ilkokul ve ortaokul derslerinin öğretim programlarında medya okuryazarlığı ile ilişkilendirilebilecek kazanımları temel alarak öğrencilerde medya okuryazarlığı bilincinin geliştirilmesi ile ortaokul 7 ve 8.sınıf öğrencileri için seçmeli “Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Programı”nın güncellenmesi ve öğretim materyallerinin hazırlanması çalışmaları yapılmaktadır.

2013-2014 Eğitim Öğretim Yılı

- “*Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü ile Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Arasında İlköğretim Öğrencilerinde Medya Okuryazarlığı Bilincinin Geliştirilmesi ve Medya Okuryazarlığına İlişkin İş Birliği Protokolü*” kapsamında güncellenen “Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Programı” 2014-2015 eğitim öğretim yılından itibaren uygulanmak üzere Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 11.12.2013 tarihli ve 239 sayılı

Kurul Kararı ile kabul edilmiştir. Güncellenen Öğretim Programı'nın yapısı, bir önceki programda olduğu gibi araç (TV, İnternet, gazete vb.) temelli yaklaşım yerine **beceri temelli yaklaşımı** esas almaktadır. Medya okuryazarlığının dört temel becerisi olan **erişim, çözümlene, değerlendirme ve üretim** programın temel yapı taşları olarak belirlenmiştir. Öğretim Programı'nın öğrenme alanları ve üniteleri oluşturulurken medya içeriğinin “eğlendirme, bilgilendirme, ikna etme” özellikleri ile medya izleyicisinin “*üretici*” konumu esas alınmıştır. Bunların her biri birer ünite olarak düşünülmüş ve her bir ünite “erişim, çözümlene, değerlendirme ve üretim” becerilerine hitap eden kazanımlara yer verilmiştir. Medya okuryazarlığının dört temel becerisinden biri olan “medya üretimi” aynı zamanda medya okuryazarlığı eğitiminde en çok tercih edilen öğretim yaklaşımıdır. Medya okuryazarlığı dersine yönelik ölçme ve değerlendirme faaliyetlerinin süreç odaklı ve ürün odaklı olarak yürütülmesi esas alınmıştır.

- Protokol kapsamında öğretim programına uygun olarak hazırlanan “Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Materyali” Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın 27.05.2014 tarihli ve 2113424 sayılı yazısıyla uygun bulunmuş olup 2014-2015 eğitim öğretim yılında okutulmak üzere öğretmen ve öğrencilerin hizmetine sunulmuştur.
- Protokol kapsamında; Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Programı'nın tanıtımına yönelik yapılacak hizmet içi eğitime yönelik eğitim faaliyetlerinin hazırlık çalışmaları, Temel Eğitim Genel Müdürlüğü ile Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü, Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü, Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı ve RTÜK iş birliği içerisinde gerçekleştirilmiştir.

2013-2015 Eğitim Öğretim Yılı

- Medya Okuryazarlığı dersine yönelik yapılan çalışmaların tanıtımı için Radyo ve Televizyon Üst Kurulu iş birliğiyle 23 Eylül 2014 tarihinde Ankara Bilkent Otel'de yaklaşık 200 kişinin ve basın katılımıyla tanıtım toplantısı gerçekleştirilmiştir. Öğretim üyelerinin yanı sıra RTÜK tarafından davet edilen basın mensupları ile Ankara ilinde medya okuryazarlığı dersini seçen ve merkezdeki 15 okuldan okul müdürü ile dersi okutabilecek her branştan birer öğretmen ve her okuldan ikişer öğrenci ile MEB ve RTÜK'ten ilgili kişilerin katılımıyla toplantı gerçekleşmiştir.

- Medya Okuryazarlığı Uzaktan Hizmet İçi Eğitim Programı'na; 2014-2015 eğitim öğretim yılı için Haziran 2014'te öğrenciler tarafından seçilen medya okuryazarlığı dersinin okutulacağı okullarda görev yapan ve 20.02.2014 tarihli ve 9 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu Kararı eki Öğretmenlik Alanları, Atama ve Ders Okutma Esasları eki Çizelge'ye göre medya okuryazarlığı dersini okutacak öğretmenler katılmıştır. 1-12 Eylül 2014 tarihinde gerçekleşen Hizmet içi eğitim faaliyetine 4.216 öğretmen başvurmuş olup bunlardan 492'si eğitimi başarıyla tamamlamıştır.
- 16-27 Mart 2015 tarihleri arasında da Medya Okuryazarlığı Dersi Programı'nın tanıtımı amacıyla medya okuryazarlığı dersini okutan öğretmenlere yönelik uzaktan hizmet içi eğitim çalışması gerçekleştirilmiştir. Söz konusu hizmet içi eğitim faaliyetine 4.780 öğretmen başvurmuş olup 3.948 öğretmen başarılı olup sertifika almaya hak kazanmıştır. Aynı zamanda 1-11 Eylül 2015 tarihleri arasında düzenlenen medya okuryazarlığı uzaktan hizmet içi eğitim çalışmasında ise 532 öğretmen başvurmuş olup bunlardan 353'ü sertifika alarak eğitimi başarıyla bitirmiştir.
- Öğretmenlerin dersi daha etkili ve verimli işlemelerini sağlamak amacıyla uzaktan hizmet içi eğitim programıyla birlikte 31 Ağustos-4 Eylül 2015 tarihleri arasında Antalya'da 81 ilden dersi okutan birer öğretmenin katılımıyla yüz yüze hizmet içi eğitim faaliyeti gerçekleştirilmiştir.
- MEB Temel Eğitim Genel Müdürlüğü ile Radyo ve Televizyon Üst Kurulu arasında imzalanan medya okuryazarlığı dersine yönelik iş birliği Protokol'ü kapsamında izleme ve değerlendirme çalışmaları yapılmıştır. Bu çalışma 2014-2015 eğitim öğretim yılında medya okuryazarlığı dersini seçen 26 ilde toplam 37 ilçe ve il merkezinde medya okuryazarlığı dersini alan 13 - 16 yaş arası 1.273 öğrenci ile 20 - 27 Mayıs 2015 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Araştırmada öğrencilerin televizyon izleme, radyo dinleme, cep telefonu ve İnternet kullanımını alışkanlıklarının yanı sıra medya okuryazarlığı dersi ile ilgili görüşleri de değerlendirilmiştir.

2015-2016 Eğitim Öğretim Yılı

- MEB Temel Eğitim Genel Müdürlüğü, Nisan 2016 tarihinde, 28.05.2013 tarihli ve 22 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu Kararı eki Çizelge'de yer alan zorunlu ve seçmeli derslerin öğretim programları,

elektronik ortamda sunulan anketler aracılığıyla öğretmenler tarafından değerlendirilmiş ve elde edilen veriler uzmanlarca tablo ve grafiklerle belirtilmiştir. Ayrıca 2 Mayıs 2016 tarihinde 22 sayılı Çizelge’de yer alan zorunlu ve seçmeli derslerin üniversitelerin ilgili bölümlerince değerlendirilmesine yönelik Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı’na resmî yazı yazılmıştır. Üniversiteler tarafından ders programlarına ilişkin yapılan değerlendirmeler MEB Temel Eğitim Genel Müdürlüğü’ne gönderilmiş ve Haziran 2016 tarihinde üniversitelerden gelen görüş ve öneriler uzmanlarca rapor hâline getirilmiştir. Gerek öğretmenler gerek akademisyenler tarafından gelen görüş ve öneriler, 22 sayılı Çizelge’de yer alan derslerin öğretim programlarına yönelik güncelleme çalışmalarında kullanılmıştır.

Eğitim Öğretim Yılına Göre Medya Okuryazarlığı Dersini Seçen Öğrenci Sayıları

Eğitim Öğretim Yılı	5.Sınıf	6. Sınıf	7.Sınıf	8.Sınıf	Toplam
2007-2008	...	165.811	175.043	78.248	419.102
2008-2009	...	347.398	270.182	398.232	1.015.812
2009-2010	...	336.430	201.222	328.896	866.548
2010-2011	...	47.023	24.929	71.594	143.546
2011-2012	...	183.846	117.738	258.654	560.238
2012-2013	...	193.517	143.712	286.777	624.006
2013-2014	10	158	109.610	197.561	307.171
2014-2015	1.689	4.909	42.285	351.076	399.959
2015-2016	29.369	73.974	103.343
Genel Toplam					4.439.725

Kaynak: MEB Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı, 05.10.2015.

Sonuç ve Öneriler

- 2007-2008 eğitim öğretim yılından 2013-2014 eğitim öğretim yılına kadar 6,7 ve 8. sınıf düzeylerinde seçmeli olarak okutulan medya okuryazarlığı dersi, 2013-2014 eğitim öğretim yılından sonra

28.05.2013 tarihli ve 22 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu Kararı eki Çizelge'ye göre 7 ve 8. sınıf düzeylerinde seçmeli bir ders olarak yer almıştır. Medya okuryazarlığı dersi sadece 7 ve 8. sınıf düzeylerinde değil 5, 6, 7 ve 8.sınıf düzeyinde seçmeli ders olarak okutulmalıdır.

- TTKB'nin 24.07.2013 tarihli ve 70 sayılı Kurul Kararı'yla kabul edilen Açık Öğretim Lisesi ile Mesleki Açıköğretim Lisesi ve Mesleki Açıköğretim Lisesi İmam-Hatip Programı (Dönemlere Göre) Haftalık Ders Çizelgeleri'nin Mesleki Açık Öğretim Lisesi Halkla İlişkiler ve Organizasyon Hizmetleri Alanı (Halkla İlişkiler, Müşteri Temsilciliği, Kamuoyu Araştırmacılığı, Organizasyon Sorumlusu, Fuar Organizasyon Sorumlusu Daları) Dönemlere Göre Haftalık Ders Çizelgesi'nde Alan/ Dal Dersleri Kategorisi altında Yüzyüze Dal Dersleri'nden "*Medya Tarihi*" ve "*Medya Takibi*" adında 11 ve 12. sınıflarda okutulan iki farklı ders yer almaktadır (*Bu liseler, Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü'ne bağlı olup yaygın eğitim kapsamındadır.*). TTKB'nin 27.01.2014 tarihli ve 6 sayılı Kurul Kararı ile kabul edilen Genel Lise, Anadolu Lisesi, Hazırlık Sınıfı Bulunan Anadolu Lisesi, Fen Lisesi, Sosyal Bilimler Lisesi, Anadolu Öğretmen Lisesi, Güzel Sanatlar Lisesi, Spor Lisesi, İmam Hatip Lisesi ve Anadolu İmam Hatip Lisesi Haftalık Ders Çizelgelerinde medya okuryazarlığı adı altında herhangi bir ders yer almamaktadır (*Bu liseler, Ortaöğretim Genel Müdürlüğü'ne bağlı olup örgün eğitim kapsamındadır*). Medya ile sürekli karşı karşıya olan ve örgün eğitim kapsamında eğitim gören bu yaş düzeyi öğrencilerine medya okuryazarlığı dersinin okutulmaması büyük bir eksikliklerdir.
- Medya okuryazarlığı dersi, ortaokullarda sadece seçmeli bir ders olarak yer almamalı, 1.sınıf düzeyinden 12.sınıf düzeyine kadar bütün sınıflarda diğer derslerle ilişkilendirilerek işlenmelidir. Bu bağlamda, disiplinler arası yaklaşım gereği diğer derslerin öğretim programlarında ve ders kitapları/öğretim materyallerinde medya okuryazarlığı ile bağlantılar kurulmalı, öğrenme alanları, üniteler, temalar, yeterlik alanları, kazanımlar ve açıklamaların uygun olan yerlerinde medya okuryazarlığı ile ilişkilendirmeler yapılmalıdır.
- Diğer derslerin ders kitapları/öğretim materyalleri hazırlanırken medya ile ilişkilendirilmesi ve bu dersi uygulayan öğretmenlerin de ders işlemlerinde, etkinliklerde, projelerde bu konuya dikkat etmesi hem derslerin işlenişini zenginleştirecek hem de o derslerin eğitimine katkı sağlayacaktır.
- Türkçe Dersi (1-5. Sınıflar) Öğretim Programı'nda yer alan ve Türkçe Dersi (6-8.Sınıflar) Öğretim Programı'nda yer almayan "Görsel

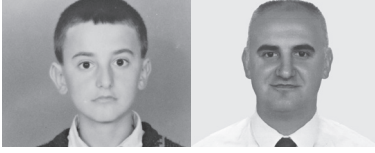
Okuma ve Görsel Sunu” öğrenme alanı, MEB’in 2012 yılından itibaren başlattığı program geliştirme/güncelleme çalışmalarında değerlendirilmiş ve Program, 2015 yılında Türkçe Dersi (1-8.Sınıflar) Öğretim Programı şeklinde oluşturulmuş ancak bu Program’da “Görsel Okuma ve Görsel Sunu” öğrenme alanı Program’dan çıkarılmış, medya okuryazarlığı ile ilişkili bir öğrenme alanı yer almamıştır. Medya okuryazarlığı, Türkçe Dersi (1-8.Sınıflar) Öğretim Programı’nda öğrenme alanı olarak yer almalı ve önemi vurgulanmalıdır.

- 1-12 Eylül 2014 ile 16-27 Mart 2015 tarihleri arasında gerçekleştirilen “Medya Okuryazarlığı Uzaktan Hizmetiçi Eğitim Programı” sadece medya okuryazarlığı dersini seçen okulun öğretmenlerine uygulanmıştır. Uzaktan Hizmetiçi Eğitim Programı daha da yaygınlaştırılarak 20/02/2014 tarihli ve 9 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu Kararı eki Öğretmenlik Alanları, Atama ve Ders Okutma Esasları eki Çizelge’ye göre medya okuryazarlığı dersini okutacak bütün öğretmenlere uygulanmalıdır. Ayrıca medya okuryazarlığını okutacak öğretmenlere derslerde etkinliklerin nasıl uygulanacağına dair Program hazırlayan ekip tarafından yüz yüze hizmet içi eğitim verilmelidir. 81 ilden gelecek kursiyerler medya okuryazarlığı öğreticisi olarak yetiştirilmelidir. Bu öğreticiler, MEB ile sürekli iletişim hâlinde olmalı ve kendi illerinde mahallî düzeyde kurslar ve seminerler düzenleyerek medya okuryazarlığı eğitiminin sürekliliğini sağlamalıdır.
- Eğitim Öğretim Yılına Göre Medya Okuryazarlığı Dersini Seçen Öğrenci Sayıları tablosuna bakıldığında 2013-2014 ve 2014-2015 eğitim öğretim yıllarında medya okuryazarlığı dersinin 5 ve 6.sınıflarda seçildiği görülmektedir. Oysaki bu ders 28.05.2013 tarihli ve 22 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu Kararı eki Çizelge’ye göre 7 ve 8. sınıf düzeylerinde seçmeli bir ders olarak yer almıştır. Bakanlığın ilgili çizelgenin uygulanışı ile ilgili bilgilendirme çalışmaları yapılmalıdır. Aksi takdirde yanlışlıkla seçtirilen bu sınıf düzeylerinde dersin işlenişinde, program ve materyal boyutunda sorunlar yaşanacaktır.
- MEB, medya okuryazarlığı dersine yönelik RTÜK ile belirli aralıklarla iş birliği protokolleri yerine, sürdürülebilir bir iş birliği çalışması yürütmelidir. Bu iş birliği sürecine üniversitelerin iletişim fakülteleri de dâhil etmelidir.

* Serdar Arhan

MEB Temel Eğitim Genel Müdürlüğü
arhanserdar@gmail.com

* İbrahim Yavuz

MEB Öğretmen Yetistirme ve Gelistirme
Genel Müdürlüğü
iyavuz@meb.gov.tr

Kaynakça

- Altun, A. (2009). "Eğitim Bilim Açısından Seçmeli Medya Okuryazarlığı Dersi Programı'na Eleştirel Bir Yaklaşım". Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 10.3: 97-109.
- Arslan, M.S. vd.(2013). *Medya okuryazarlığı dersi öğretmen kılavuz kitabı*, MEB Yayınları, Ankara.
- Bağlı, M. T. (2004). "Medya Okuryazarlığı Hareketinde Yedi Büyük Tartışma". Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi 37.1 (122-140).
- Binark, M, ve Bek, M.G. (2007). *Eleştirel Medya Okuryazarlığı*. İstanbul : Kalkedon Yayınları.
- Jolls ve Thoman. (2008). *21. yüzyıl okuryazarlığı* (Çevirenler.: C. Elma ve A. Kesten). Ankara: Ekinoks Yayıncılık. (2-19).
- Karagülle, A. E. ve Çaycı, B. (2014). *Ağ Toplumunda Sosyalleşme ve Yabancılaşma*. The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication, 4(1), 1-9
- Karaman, M. K. ve Karataş A. (2009). "Öğretmen Adaylarının Medya Okuryazarlık Düzeyleri". Elementary Education Online8.3: 798-808.
- Kesici, A. ve Kızılkaya, A. (2016). "Medya Okuryazarlığı Dersine İlişkin Öğretmen Görüşleri" Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama 6.2:174-189.
- Kurt A.A., ve Kürüm D. (2010). "Medya Okuryazarlığı ve Eleştirel Düşünme Arasındaki İlişki: Kavramsal Bir Bakış" Mehmet Âkif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Yıl: 2 Sayı: 2-Bahar (s. 20-34).
- MEB, (2013). İlköğretim Kurumları (İlkokul ve Ortaokul) Haftalık Ders Çizelgesinin Ortaokul Kısmında Değişiklik Yapılması <http://ttkb.meb.gov.tr/www/haftalik-ders-cizelgeleri/kategori/7>, 01.09.2016 tarihinde erişildi.
- MEB, (2006). *İlköğretim Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*, MEB Yayınları, Ankara.
- MEB, (2013). *Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Medya Okuryazarlığı Dersi Öğretim Programı*, <http://ttkb.meb.gov.tr/www/ogretim-programlari/icerik/72>, 01.09.2016 tarihinde erişildi.
- Merriam, S. (1998). *Qualitative research and case study applications in education. Revised and expanded from case study research in education*. USA: JB Printing.
- Tanriverd, B. and Apak, O. (2010) *Analysis of primary school curriculum of Turkey, Finland, and Ireland in terms of media literacy education*. Educational Sciences: History & Practice, 10(2):1187-1213.
- Tüzel, S. (2013). "İngiltere, Kanada, ABD ve Avustralya Ana Dili Öğretim Programlarının Medya Okuryazarlığı Bağlamında İncelenmesi ve Türkçe Öğretimi Açısından Değerlendirilmesi". Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 13.4 2291-2316.

- Oktay, A. (2004). *21. yüzyılda yeni eğilimler ve eğitim*. In Oğuz, O., Oktay, A. ve Ayhan H., (Ed.) *21. yüzyılda eğitim ve Türk eğitim sistemi içinde* (s. 15-37). İstanbul: Dem Yayınları.
- Tüzel, S. ve Tok, M. "Öğretmen Adaylarının Dijital Yazma Becerilerinin İncelenmesi". *Tarih Okulu Dergisi* 101.5 (2013): 577-596.
- Tüzel, S. (2013) "İngiltere, Kanada, ABD ve Avustralya Ana Dili Öğretim Programlarının *Medya Okuryazarlığı Bağlamında İncelenmesi ve Türkçe Öğretimi Açısından Değerlendirilmesi*". *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13.4 2291-2316.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2002). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Gözden geçirilmiş 2. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık